

Werkdocument Kernteam Monitoring Green Deal Sportvelden

Inhoudsopgave

1. Introductie	5
2. Taken en rollen van de partijen en het RIVM ten opzichte van het monitoren van de Green Deal.....	6
3. Definities & Tijdpad.....	7
4. Uitwerking monitoringsafspraken	8
4.1 Benodigde gegevens over gebruik	8
4.2 Wijze van verzamelen van gegevens	9
4.3 Communicatie met de leden	9
4.4 Vaststellen van de nulsituatie	9
4.5 Monitoren effectperiode Green Deal.....	10
4.6 Respondenten	11
4.7 Analyse van de gebruiksgegevens	11

1. Introductie

EU-beleid schrijft voor dat gebruik van gewasbeschermingsmiddelen moet worden geminimaliseerd of verboden op plaatsen die door breed publiek of kwetsbare groepen worden gebruikt. Dit is van toepassing op sportvelden. Nationaal beleid is er op gericht om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen per begin 2016 en het gebruik op overige terreinen per november 2017 te verbieden, behoudens aangewezen uitzonderingen. Sportvelden worden vooralsnog uitgezonderd van een geheel verbod van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Hierbij gaat het om sportvelden voor zover het betreft:

- i. het georganiseerd beoefenen van sport op amateurniveau en op professioneel niveau waar vanwege het gebruik specifieke kwaliteitseisen gelden aan het sportveld, en;
- ii. onkruid- en mosbestrijding op het bespeelbare gedeelte met een direct daaromheen liggende strook van het sportterrein.

De reden voor deze uitzondering is dat het nog niet mogelijk is om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen achterwege te laten zonder dat de speelkwaliteit, bespeelbaarheid en de veiligheid voor de sporters worden geschaad. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft in haar brief van 6 februari 2014 gemeld dat het aantal uitzonderingen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw binnen enkele jaren tot een minimum wordt gereduceerd en dat zij met betrokken organisaties afspraken wil maken om dat te bereiken. De Green Deal Sportvelden is een instrument om deze afspraken vorm te geven.

Partijen willen met deze Green Deal bereiken (artikel 2 van Green Deal sportvelden):

- a. dat met ingang van het jaar 2020 geen gewasbeschermingsmiddelen meer worden gebruikt op sportvelden behalve in die situaties waarin dat strikt noodzakelijk is;
- b. dat beargumenteerde voorstellen worden gedaan voor die situaties waarin het gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen vooralsnog noodzakelijk is;
- c. dat in die resterende situaties alleen gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico worden ingezet zodra die voor de betreffende toepassing¹ beschikbaar en voldoende effectief zijn.

Doel van de monitoring is om inzicht te krijgen in de resultaten van de Green Deal op basis van gegevens over het actuele gebruik van middelen (artikel 5.2 Green Deal sportvelden). Het succes van de Green Deal wordt met name bepaald aan de hand van het verschil in gebruik in 2020 ten opzichte van de situatie vóór het ingaan van de Green Deal. In het jaar 2017 vindt een tussentijdse evaluatie plaats om de mate van voortgang te toetsen.

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft ondersteuning gevraagd aan het RIVM voor de monitoring van de Green Deal sportvelden. Hiervoor heeft het RIVM een monitoringsplan opgesteld. In dit plan zijn voor de Green Deal sportvelden de randvoorwaarden aan dataverzameling en monitoringswijze uiteengezet en worden de taken en rollen van de verschillende partijen beschreven.

Tijdens de tweede vergadering van het Kernteam Monitoring op 18 april 2016 is afgesproken het monitoringsplan om te zetten in een levend document van het Kernteam Monitoring. Het onderhavige document heet daarom Werkdocument Kernteam Monitoring Green Deal Sportvelden.

¹ In dit kader wordt met "toepassing" een knelpunt bedoeld.

2. Taken en rollen van de partijen en het RIVM ten opzichte van het monitoren van de Green Deal

In dit hoofdstuk worden de rollen en taken van alle betrokken partijen binnen het Kernteam Monitoring beschreven.

Het ministerie van IenM:

- zit het Kernteam Monitoring voor;
- heeft het RIVM de opdracht gegeven om de monitoring van de Green Deal sportvelden te faciliteren.

Het RIVM faciliteert de monitoring van de Green Deal sportvelden in die zin dat het RIVM:

- de minimale datavereisten beschrijft (zie hiervoor hoofdstuk 4);
- het secretariaat voert van het Kernteam Monitoring;
- de besluiten van het Kernteam Monitoring verwerkt in het onderhavige werkdocument;
- de verzamelde gegevens van de enquête kort screent en de partijen opvallende zaken meldt;
- data-verwerking uitvoert en hierover rapporteert.

Het RIVM heeft alleen taken ten aanzien van verzamelen en rapporteren van monitoringsinformatie. Het RIVM is geen partij van de Green Deal Sportvelden.

Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF), de Nederlandse Golfsport, Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSNC), branchevereniging VHG (VHG), CUMELA Nederland en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG):

- nemen deel aan het Kernteam Monitoring dat uitvoering geeft aan de opzet en de uitvoering van de monitoring zoals beschreven in de Green Deal;
- de Nederlandse Golfsport en de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB, onderdeel van NOC*NSF) zetten de enquête zelf uit onder hun leden;
- VSG zet de enquête uit bij gemeenten voor voetbal-, hockey-, atletiek- en korfbalverenigingen. Als gemeenten niet het beheer bij deze verenigingen uitvoeren, dan melden de gemeenten dit terug aan VSG. VSG zet dit door aan de voetbal-, hockey-, atletiek- en korfbalbonden, die deze verenigingen dan zelf benaderen;
- zetten zich in om met hun leden te communiceren over het belang van het invullen van de enquête en de juiste wijze van opgave van gewasbeschermingsmiddelengebruik;
- benaderen respondenten als opvallende data zijn opgegeven.

Het Kernteam Monitoring van de Green Deal Sportvelden:

- zet zich in tot het adequaat en efficiënt monitoren van de omvang van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- zet zich in voor communicatie met de leden over het belang van de monitoring;
- bespreekt de rapportages van het RIVM;
- stuurt de rapportage door aan de Stuurgroep ter evaluatie van de Green Deal.

3. Definities & Tijdpad

Gewasbeschermingsmiddel:

Een gewasbeschermingsmiddel is een mengsel met een of meer werkzame stoffen, bestemd om te worden gebruikt om:

- planten of plantaardige producten te beschermen tegen alle schadelijke organismen of de werking daarvan te voorkomen;
- levensprocessen van planten te beïnvloeden, voor zover het niet gaat om voedende stoffen;
- plantaardige producten te bewaren;
- ongewenste planten te doden;
- delen van planten te vernietigen of een ongewenste groei van planten te remmen of te voorkomen.

{definitie op Ctgb-website}

Sportvelden:

Het bespeelbare gedeelte van buitensportterreinen inclusief een beperkte zone daar omheen die voor het beoefenen van de sport nodig is, met name bestaande uit gras, kunstgras, halfverharding of kunststof. Voor golfterreinen bestaat het sportveld uit de baanelementen greens, foregreen, apron, tees, fairways, semi-rough, rough, natuurlijke elementen, paden en oefenfaciliteiten en is begrensd volgens De Golfregels ofwel Rules of Golf, zoals aangenomen door R&A Rules Limited en The United States Golf Association.

{definitie in GD sportvelden}

Tijdpad

De Green Deal sportvelden loopt van 2015 tot en met 2021. Het jaar 2015 is in de Green Deal genoemd als referentiejaar voor de nulsituatie. De jaren 2017 en 2020 zijn benoemd als tussenliggend en eindjaar voor de evaluatie van de Green Deal. Om de gebruiksgegevens te kunnen verwerken, analyseren en rapporteren, dienen de gegevens over 2017 en 2020 respectievelijk in maart 2018 en maart 2021 bij het RIVM ingediend te zijn. Het RIVM rondt zijn rapportage over de monitoring in september 2018 en 2021 af.

4. Uitwerking monitoringsafspraken

4.1 Benodigde gegevens over gebruik

Om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vast te kunnen stellen moeten de volgende gegevens per sportclub, sportterrein of sportveldencomplex minimaal geleverd worden:

- 1) Toelatingsnummer (zie verpakking)
- 2) Naam product (volgt uit toelatingsnummer)
- 3) Verbruikte hoeveelheid in kg of liter
- 4) Aantal velden per per type veld

Ad. 1 en 2. De invuller wordt gevraagd om het toelatingsnummer in te vullen. Aan de hand daarvan worden de bijbehorende gegevens (o.a. naam middel) automatisch gegenereerd met behulp van een database.

Ad. 4. De enquête vraagt bij de basisgegevens (1ste pagina van de enquête) om het aantal velden per type veld. Hier kan uit worden geëxtraheerd hoeveel oppervlakte er per type veld aanwezig is, omdat het oppervlakte per sportveld redelijk gestandaardiseerd is. De volgende pagina vraagt om gegevens over middelengebruik per soort veld. Dit is niet van toepassing op golfbanen waar het oppervlakte per type veld niet gestandaardiseerd is.

De hele lijst aan toegelaten middelen van het Ctgb komt achter de enquête, inclusief biociden. Als biociden wordt opgegeven door de respondent, dan moet de melding naar voren komen dat dit geen gewasbeschermingsmiddel is. Reden hiervan is dat zo min mogelijk verwarring bij de respondent moet worden veroorzaakt. De enquête zal wel een optie "Overig" bevatten waarin de respondent een middel intypt dat niet op de Ctgb-lijst voorkomt. Dit is per definitie wel een illegale toepassing, maar de enquête wordt niet voor handhavingsdoeleinden ingezet.

Professionele gebruikers zijn wettelijk verplicht bij te houden wanneer, welke middelen, in welke hoeveelheden waarvoor worden gebruikt. Gebruikers zouden dus moeten beschikken over de benodigde gegevens. De monitoring heeft als doel om jaarlijkse hoeveelheden op te vragen, niet om het dagelijkse gebruik te registreren.

Beveiliging is een belangrijk punt ten aanzien van de dataverzameling. Ook de geënuquêteerden moet het duidelijk zijn dat derde partijen niet bij hun gegevens kunnen komen.

De enquête wordt niet anoniem ingevuld, maar de data worden wel anoniem gerapporteerd door het RIVM. De contactgegevens zijn nodig om contact op te nemen met een respondent om eventuele vragen te stellen over de opgegeven gegevens. De gegevens zijn ook nodig om de niet reagerende partijen te identificeren en reminders te kunnen sturen. De gegevens worden niet gebruikt om probleemsituaties te identificeren en adresseren.

Wat vragen we niet?

Behalve bovenstaande primaire gegevens kunnen de volgende monitoringsgegevens opgevraagd worden om tijdens de evaluaties in 2017 en 2020 trends in het middelengebruik te kunnen verklaren. Het kernteam monitoring heeft echter besloten de monitoring zo simpel mogelijk te houden om de verenigingen niet af te schrikken met een complexe enquête. Daarom is besloten dat de onderstaande punten niet in de enquête worden opgenomen:

- Manier van toepassing: vlakdekkend of pleksgewijs;
- Wordt het middel curatief of preventief ingezet?;
- Tegen welke plaag?;

- Gebruiksintensiteit van het veld (bijv. spellen per jaar).

Toelichting op de enquête

Op het eerste scherm van de enquête moet informatie worden gegeven over:

1. Beveiliging van de informatie (derden kunnen niet bij de gegevens komen en gegevens worden anoniem gerapporteerd). In de toelichting van de enquête moet worden vermeld wie de gegevens bewaakt en gebruikt;
2. De verplichting om te registreren. Deze is vastgelegd in het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden {red. zie <http://wetten.overheid.nl/BWBR0022530/2016-03-31#Hoofdstuk5>, artikel 24}.

4.2 Wijze van verzamelen van gegevens

1. Monitoring van hockey, voetbal, korfbal en atletiek loopt via gemeenten. Dit houdt in dat in eerste instantie de beheerders van voetbal-, hockey-, atletiek- en korfbalverenigingen via de VSG worden benaderd. Als gemeenten niet het beheer bij deze verenigingen uitvoeren, dan melden de gemeenten dit terug aan VSG. VSG zet dit door aan de voetbal-, hockey-, atletiek- en korfbalbonden, die deze verenigingen dan zelf benaderen;
2. Monitoring van tennis en golf vindt direct plaats via de sportbonden;
3. De partijen rollen gezamenlijk en tegelijk de monitoring uit.

Voor het uitzetten van de enquête zijn drie opties:

1. Excel-bestand;
2. Internetsite;
3. App.

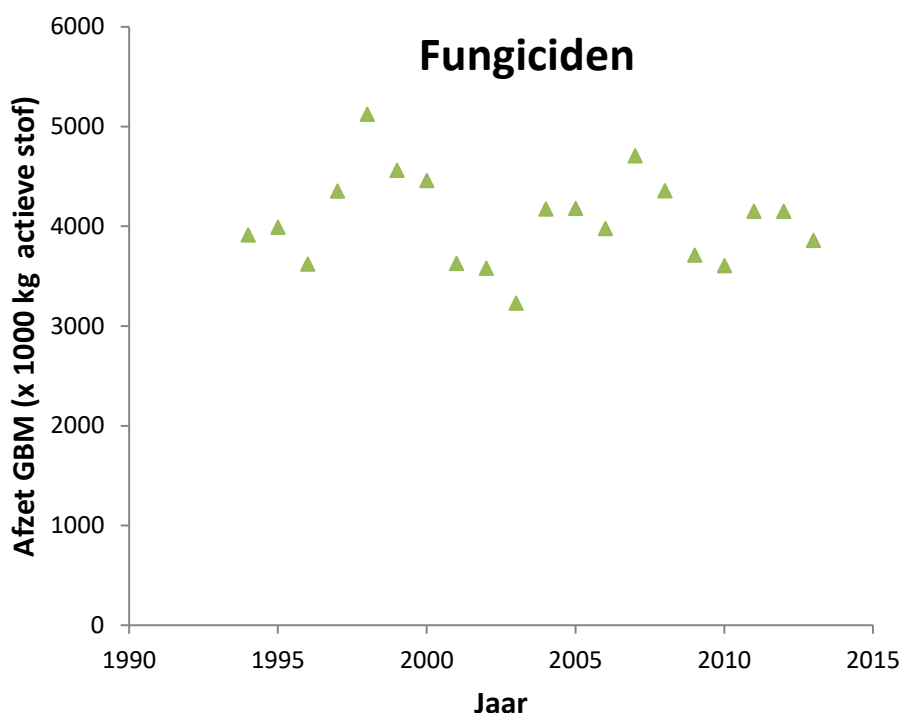
Het Kernteam heeft haar voorkeur uitgesproken voor een internetsite.

4.3 Communicatie met de leden

1. In de communicatie rond de enquête wordt aandacht besteed aan het toelatingsnummer, zodat gebruikers dit makkelijk kunnen vinden op de verpakking.
2. Door middel van een FAQ wordt uitgelegd wat een biocide is en wat een gewasbeschermingsmiddel.
3. Deze paragraaf zal nog verder worden uitgewerkt. Bijv. dat het Kernteam een gezamenlijk bericht opstelt om gebruikers te informeren over de monitoring.

4.4 Vaststellen van de nulsituatie

Het gebruik van middelen is onder andere weersafhankelijk en varieert daarom tussen jaren. Dit geldt met name voor het gebruik van fungiciden, maar is ook van toepassing op andere typen middelen. Tijdens groeiseizoenen met veel neerslag worden bijvoorbeeld gemiddeld meer fungiciden ingezet. In de figuur hieronder is de jaarlijkse afzet van fungiciden in de land- en tuinbouwsector.

Figuur 1. De afzet van fungiciden per jaar. De afzetcijfers zijn afkomstig van het compendium van de leefomgeving (jaarlijkse Regeling Administratievoorschriften Gewasbeschermingsmiddelen-cijfers).

Het middelengebruik is dus afhankelijk van externe omstandigheden. In figuur 1 is de fluctuatie in middelengebruik per jaar weergegeven. De variatie tussen achtereenvolgende jaren kan aanzienlijk zijn. Het vastleggen van een nulsituatie op basis van gegevens van 1 jaar geeft hiermee geen robuust beeld van het huidige gebruik van middelen. Een betrouwbaarder beeld en daarmee een beter beeld van het behaalde resultaat in 2020 wordt verkregen als de nulsituatie wordt vastgesteld op basis van het gebruik in de afgelopen jaren.

Om een betrouwbaar beeld van de uitgangssituatie te krijgen, is het van belang dat de partijen om historische gegevens vragen bij hun leden, namelijk naast gegevens uit 2015 ook gegevens van 2013 en 2014. Kanttekening hierbij is dat deze informatie waarschijnlijk moeilijk verkrijgbaar zal zijn.

4.5 Monitoren effectperiode Green Deal

Het is van belang om vanaf 2015 jaarlijks gebruiksgegevens te monitoren in plaats van alleen tijdens de twee rapportagejaren.

Sportverenigingen en aannemers worden jaarlijks benaderd met de enquête.

Gemeenten worden echter alleen tijdens de evaluatiejaren die in de Green Deal Sportvelden worden genoemd, benaderd om de enquête in te vullen om geen inbreuk te doen op afspraken tussen Rijk en gemeenten over de beperking van de enquête frequentie. In alle tussenliggende jaren kunnen de sportverenigingen (voetbal, hockey, atletiek en korfbal) en aannemers die zelf het beheer doen, rechtstreeks benaderd worden.

De voornaamste argumenten hiervoor zijn:

1. In de Green Deal sportvelden zijn drie rapportagejaren tot en met 2020 benoemd. Het RIVM voorziet dat de drie losse meetjaren data opleveren van wisselende kwaliteit, omdat de leden van de partijen voor elk rapportagejaar de monitoring moeten opstarten. Als de data jaarlijks moeten worden

aangeleverd, zal er routine onder de leden ontstaan waardoor de kwaliteit van de rapportage omhoog gaat;

2. Bij jaarlijkse monitoring kan de invloed van externe factoren op het middelengebruik beter ingeschat worden (zie paragraaf 4.2 en figuur 1);
3. Jaarlijkse monitoring biedt meer analysemogelijkheden dan rapportage van drie losse monitoringsjaren. Hierdoor wordt de zekerheid waarmee uitspraken gedaan kunnen worden over gebruik van gewasbeschermingsmiddelen substantieel verhoogd;
4. Bij jaarlijkse monitoring is er minder invloed van voorraadvorming en opgebruik van middelen op de resultaten;
5. Bij jaarlijkse monitoring kan eerder eventuele stagnatie van de reductie in gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en onderliggende oorzaken worden gesignaleerd.

4.6 Respondenten

Respons van alle benaderde partijen is van belang voor de betrouwbaarheid van de gebruiksgegevens.

Hiervoor zijn twee redenen:

1. De zeggingskracht van de gebruiksgegevens is afhankelijk van de dekkinggraad van de aangeleverde gegevens, ofwel van de respons onder de leden van de partijen. Doorgaans geldt dat hoe groter het aantal respondenten is, des te groter de betrouwbaarheid zal zijn. De zekerheid waarmee uitspraken gedaan kunnen worden over de afname in het gebruik van middelen is dus grotendeels afhankelijk van de respons van de partijen. Een lage respons of een grote spreiding in de gegevens zal de zekerheid waarmee uitspraken gedaan kunnen worden over afname in gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen;
2. De gegevens van de respondenten kunnen niet representatief worden geacht voor het gebruik van niet-respondenten. Schattingen voor de missende gegevens komen de betrouwbaarheid van de resultaten niet ten goede.

Op dit moment is nog geen zicht op de kwaliteit van de gebruikersdata en op de respons onder de leden van NOC*NSF, de Nederlandse Golfsport, BSNC, VHG, Cumela Nederland en VSG. Kennis hierover zal gaandeweg ontstaan en mogelijk leiden tot aanpassingen aan de afspraken over aan te leveren gegevens.

4.7 Analyse van de gebruiksgegevens

Doelstelling van de Green Deal is om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen omlaag te brengen. Met de monitoringsdata zal het RIVM het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de tijd volgen en tegen elkaar afzetten. Dit zal op basis van hoeveelheid werkzame stof gebeuren.